Ερωτική διαμάχη γυναικών

Θυσία της σεξουαλικότητας για το Θεό ή την επί γης Βασιλεία - **Κριτική Σπ. Παγιατάκης**

Φρήντριχ Σίλλερ
Μαρία Στιούαρτ
Σκηνοθ.: Νίκος Μαστοράκης
Θέατρο Οδού Κεφαλληνίας

Θέατρο Οδού Κεφαλληνίας - «Μαρία Στιούαρτ» Φρ. Σίλλερ – Ελισσάβετ (Μπέτυ Αρβανίτη), Μαρία Στιούαρτ (Ρένη Πιττακή). Σκίτσο της Ελλης Σολομωνίδου - Μπαλάνου.

Χαρίζοντας έναν κοινό εραστή, τον αυτάρεσκο αυλικό Λέστερ, τόσο στην Ελισάβετ όσο και στη Μαρία, ο Φρήντριχ Σίλλερ έκανε μια ολοφάνερη παράφραση της Ιστορίας. Ο Κόμης Λέστερ (ο οποίος ιστορικά τουλάχιστον φέρεται ως ο εραστής μόνο της «παρθένου» βασίλισσας Ελισάβετ κι όχι και της ανταγωνίστριάς της Μαρίας Στιούαρτ) μέσα στο έργο που γράφηκε πριν απο 204 χρόνια, αποτελεί ένα είδος επάθλου στην ερωτική διαμάχη ανάμεσα στις δύο γυναίκες.

Κι ενώ η «ξελογιάστρα» κι αδίστακτη Μαρία, παίζοντας το πολιτικό παιχνίδι των εντυπώσεων, δείχνει τελικά να επιλέγει τον Θεό από τη γήινη εξουσία, η Ελισάβετ θυσιάζει τη σεξουαλικότητά της για να κερδίσει την επί γης βασιλεία της. Στο τέλος του δράματος η Μαρία εκτελείται, ενώ η «κερδισμένη» Ελισάβετ μένει μόνη και εγκαταλελειμμένη.

Γραμμένο στα 1800, το δράμα του Φρήντριχ Σίλλερ έχει μια σφιχτά υφασμένη πλοκή, η οποία αποτελείται τόσο από ιστορικές αλήθειες όσο και από τραγικο–θεατρικά μυθεύματα. Για παράδειγμα η μεγάλη, η κεντρική σκηνή του έργου όπου η Ελισάβετ και η Μαρία συναντιούνται και αλληλομαστιγώνονται μέσα από έναν ανελέητο διάλογο, δεν θα ήταν δυνατόν να έχει υπάρξει ιστορικά. Ομως, αυτή η μεγαλοφυώς γραμμένη συνάντηση παρείχε στον Σίλλερ μια μοναδική ευκαιρία για την παρουσίαση δύο διαφορετικών ανάμεσά τους γυναικείων χαρακτήρων.

Γραμμένο στα 1800, το δράμα του Φρήντριχ Σίλλερ έχει μια σφιχτά υφασμένη πλοκή, η οποία αποτελείται τόσο από ιστορικές αλήθειες όσο και από τραγικο–θεατρικά μυθεύματα.

Τώρα το ερώτημα ασφαλώς είναι τι είδους χαρακτήρες είχαν αυτές οι αρχοντογεννημένες γυναίκες έτσι όπως περιγράφονται από τον Σίλλερ, όπως και πώς θα 'πρεπε να τις παρουσιάζουν στη σκηνή με τις προδιαγραφές που έχει θέσει ο συγγραφέας. Σ' ένα διεθνώς πολυπαιγμένο έργο, οι περισσότεροι σκηνοθέτες τείνουν να τοποθετήσουν το κεντρικό πρόβλημα, το οποίο υφίσταται ανάμεσα σε μία ηθικώς δικαιωμένη –καθολική– Μαρία Στιούαρτ και μία εξουσιαστικά αυταρχική κι ολοφάνερα άδικη Ελισάβετ στις ερωτοσεξουαλικές τους διαμάχες. Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση της παράστασης που είχε σκηνοθετήσει ο Ινγκμαρ Μπέργκμαν στο Ντραμάταν της Στοκχόλμης πριν από μερικά χρόνια, και για την οποία είχα γράψει τότε.

Ομως, υπάρχει κι ένα σημαντικό ποσοστό δημιουργών, το οποίο υποστηρίζει ότι η εγκεφαλική επιμονή της Ελισάβετ να διαχωρίσει αυτό που η ίδια θεωρεί «τυφλή» δικαιοσύνη από τα πολιτικά συμφέροντα του βασιλείου της είναι ακριβώς αυτό το οποίο σέρνει και τις δύο γυναίκες στην καταστροφή.

Οι ερμηνείες

Ο ίδιος ο Σίλλερ θέλει τις δύο κεντρικές του ηρωίδες να μην ξεπερνούν τα τριάντα. Μία ηλικία την οποία τόσο η Ρένη Πιττακή (Μαρία Στιούαρτ) όσο και η Μπέτυ Αρβανίτη (Ελισάβετ) έχουν επί τη εμφανίσει τους στη σκηνή του μικρού θεάτρου της Οδού Κεφαλληνίας ξεπεράσει, μ' αποτέλεσμα να βρίσκονται πλησιέστερα στις δύο μεσόκοπες γυναίκες όπως αυτές υπήρξαν το έτος 1587. Είναι κι αυτό μια παρηγοριά το ότι βρίσκονται, τουλάχιστον, πλησιέστερα στην ιστορική αλήθεια. Μπορούν όμως να προκαλούν τα πάθη τα οποία υπονοεί ο Σίλλερ; Επίσης, φαντάζομαι πως, γράφοντας τον χαρακτήρα του μεγάλου καρδιοκατακτητή Λέστερ, ο συγγραφέας πρέπει να οραματιζόταν κάποια περισσότερο «σέξι» φιγούρα παρά τον Αλέξανδρο Μυλωνά, τον οποίο θεωρώ μεν ως έναν από τους αξιότερους ηθοποιούς του σύγχρονου θεάτρου, όμως σίγουρα όχι ξέχειλο από τον ερωτισμό που του χάρισε ο συγγραφέας. Ετσι, λοιπόν, οι λάθος ηλικίες στέρησαν μια ικανοποιητική κατά τ' άλλα παράσταση από τους χυμούς, οι οποίοι προσφέρονται τόσο πλουσιοπάροχα –σε μια μάλιστα καλή θεατρική μετάφραση του Γιώργου Δεπάστα– από τον ορμητικό σαραντάρη Φρήντριχ Σίλλερ.

Ειδωμένη μινιμαλιστικά από τον σκηνοθέτη της Νίκο Μαστοράκη, ο οποίος και συμμάζεψε τις τρεισήμισι ώρες του αρχικού έργου, ακόμα και στη γραμμή της ερμηνείας της αυτή η «Μαρία Στιούαρτ» παρουσιάζεται με τους άνδρες ηθοποιούς να φορούν τα σύγχρονα σκούρα κοστούμια της εξουσίας και τις γυναίκες ντυμένες με μια απλοποιημένη ελισαβετιανή μόδα (κοστούμια Γιάννης Μετζικώφ). Της ίδιας λιτής τεχνοτροπίας ήταν και το απλό σκηνικό της Εύας Μανιδάκη. Μοιραία, λοιπόν, οι ηθοποιοί (Αλεξάνδρα Παντελάκη, Δημοσθέτης Παπαδόπουλος, Μπάμπης Σαρηγιαννίδης, Νίκος Αρβανίτης, Γιώργος Γραμματικός και ο έκτακτος Γιάννης Ροζάκης) δείχνουν περισσότερο καταδικασμένοι σε μία έντεχνη ψυχρότητα παρά στη StурmundDrang (κάτι σαν: Φωτιά και λάβρα) ατμόσφαιρα που χαρακτήριζε την επαναστατημένη λογοτεχνία των Σίλλερ και Γκαίτε.

Τέλος πάντων. Ο Νίκος Μαστοράκης ανήκει στην πολύ καλή συνομοταξία των ψύχραιμων και γεμάτων καλαισθησία νεωτεριστών του θεάτρου μας, έτσι ώστε κάθε του δουλειά στην ελληνική σκηνή να παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Εννοείται πως και η άκαμπτη Ελισάβετ της Μπέτυς Αρβανίτη μπορεί να μη διαθέτει κάτι από τις χαριέστατες κινηματογραφικές συνώνυμές της, όπως μας έχουν κακο–συνηθίσει η Κέιτ Μπλάνσετ, ή ακόμα και η ντέιμ Τζούντιθ Ντενς, διαθέτει όμως μία εντυπωσιακά ισχυρή προσωπικότητα. Ο ρόλος αυτός είναι γραμμένος κι από τον ίδιο τον Σίλλερ ως ένας κατ' αρχάς αρνητικός χαρακτήρας. Στυλιζαρισμένη λοιπόν από συγγραφέα και από σκηνοθέτη, η Μπ. Αρβανίτη κατορθώνει παρ' όλ' αυτά να φανερώσει τόσο την ερωτική φλόγα όσο και τον πολιτικό ορθολογισμό που σιγοβράζει στην Ελισάβετ την 1η.

Ως το θύμα μιας θρησκευτικο–πολιτικής έξαρσης, η Μαρία Στιούαρτ της Ρένης Πιττακή είναι ασφαλώς συμπαθέστερη ως φιγούρα, όμως κι αυτή έχει αναγκαστεί από τον σκηνοθέτη να βάλει κάποιο νερό στο κρασί της – γεγονός όχι αναγκαστικά εις βάρος της.

Μέσα στον φετινό θεατρικό πληθωρισμό, η «Μαρία Στιούαρτ» είναι μία από τις πιο ενδιαφέρουσες παραστάσεις στην Αθήνα.